

CONTRIBUȚIA FEMEILOR DIN TRANSILVANIA LA LUPTA PENTRU CUCERIREA INDEPENDENȚEI DE STAT A ROMÂNIEI

ELISABETA IONIȚA

Filele istoriei poporului nostru sînt încrustate cu numeroase mărturii despre lupta grea, cu mari sacrificii de multe ori, dar vitejească și de nestîns, pe care au dus-o oamenii acestui pămînt, pentru apărarea gliei strămoșești.

Asemenea fapte le găsim și în timpul războiului din 1877—1878. Cucerirea independenței de stat a României a fost rezultatul „...luptei eroice a armatei române împotriva imperiului otoman, al voinței ferme de libertate și neatîrnare a poporului nostru, care și-a dovedit încă odată marea capacitate de luptă“, precizează Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism. A fost rezultatul luptei tinerilor și vîrstnicilor și mai ales a fost aportul maselor populare care au dus greul războiului, toți fiii pămîntului românesc aducîndu-și contribuția pentru înfăptuirea măreței cauze.

Nu se poate vorbi de 1877, însă, fără a aminti și de contribuția femeilor de pe toate plaiurile țării, care prin comportarea lor au înscris în istoria patriei o minunată pagină de înaltă conștiință patriotică, spirit de sacrificiu și de nemărginit devotament.

La fel ca și surorile lor de dincolo de Carpați, femeile românce din Transilvania, Banat și Bucovina, cu tot regimul de oprimare exercitat de autoritățile austro-ungare, au demonstrat prin întreaga lor atitudine — izvorită din puternice sentimente patriotice — că, lupta pentru libertate și dreptate, unitate și independență, constante ale istoriei noastre, era cauza întregului popor.

Unul dintre primele comitete organizate de femei în scopul ajuto-rării armatei române a fost cel din Sibiu intitulat „Societatea de dame române“, la începutul lunii mai 1877. În procesul verbal redactat în prima ședință se preciza: „Astăzi, 17 mai 1877, subsemnatele în fața evenimentelor ce încep și au început deja la Orientul Europei, conduse de sentimentul de umanitate, au credința de a lor sacră datorie, de a veni cu mijloacele lor posibile în ajutorul ostașilor români răniți și ușurarea suferințelor familiilor celor căzuți în luptă“¹: A fost aleasă președintă Iudita Măcelaru, o proeminentă figură a mișcării de femei din Transilvania în acea perioadă. În încheierea ședinței cele 12 membre fondatoare au redactat un apel, în care cheamă la acordarea de sprijin pentru frații și surorile din România. Constituirea acestui comitet a avut un larg răsunset, dovadă că, nu peste multe zile, a primit scrisori de felicitare, cum a fost din partea Mariei Robescu din Pitești: „Onoare vouă doamne române — salută Maria Robescu — căci, deși născute de-parte de România, puteți conserva încă în nobilele voastre inimi senti-

¹ *Telegraful român*, 8/20 mai 1877.

mente de amor fratern către fiii, soții și părinții noștri care merg a-și depune singele pe altarul patriei².

Febrila activitate pe care o desfășoară femeile capătă contururi tot mai precise. În Transilvania și Banat femeile din Abrud, Orăștie, Deva, Năsăud, Arad, Curtici, Oravița, Timișoara, Brașov, Făgăraș și din atâtea alte locuri alcătuiesc comitete cu dorința caldă în suflete de a veni cât mai mult posibil în sprijinul ostașilor români răniți. Elisabeta Pop Păcurariu din Năsăud trimițând Mariei Roznoveanu — președinta Comitetului femeilor din Iași — ofrande strinse de femei din partea locului, însoțește coletul cu următoarea scrisoare: „Mișcată de suferințele rezultătoare pentru bravii luptători români din resbelul contra semilunei purtat pentru libertatea de mult meritată a patriei române, încă în 3 iunie (a) anului curent s-au întrunit și damele române din Opidul Năsăud în (tr-) un comitet³. La fel, găsim consemnarea despre faptul că și femeile din Făgăraș „au grăbit asemenea a-și depune obolul pe altarul națiunii“, cum sublinia revista „Familia“, constituind în mai 1877 un comitete, peste ani se va consemna că „... acțiunea lor de caritate sim-

Interes deosebit au dovedit și femeile din Bucovina acordind sprijin moral și material. Românii din Transilvania și Bucovina prin aceste acțiuni de solidarizare cu lupta fraților de pe versantul celălalt al Carpaților pentru înlăturarea asupririi otomane și cucerirea independenței de stat a României, exprimau și hotărîrea lor seculară de a înlătura dominația străină și din aceste străvechi provincii românești și să realizeze astfel, unitatea statală a întregului popor român. „În dorința lor fierbinte de a contribui și dinsele la opera de asistență pentru soldații români“ femeile bucovinene au format două comitete de ajutorare, unul la Cernăuți sub conducerea Nataliei Hurmuzachi și altul la Suceava în frunte cu Elena Popovici Logotheti. Apreciindu-se activitatea acestor comitete peste ani se va consemna că „... acțiunea lor de caritate simboliza destrămarea unui trecut de robie și urzirea firelor unui viitor de mândrie și libertate națională. Rivna aceasta a femeilor bucovinene merită laudă deosebită, cînd ne gîndim că ele dezvoltau acțiunea aceasta contra voinței, guvernului austriac, care inițiasse în Bucovina o colectă pentru ajutorarea răniților turci⁴.

Într-adevăr, activitatea inimoaselor femei a întîmpinat de multe ori, greutăți din partea autorităților austro-ungare. În luna mai 1877, ministerul de interne a hotărît interzicerea comitetelor pentru ajutorarea soldaților români, motivînd că „un stat neutru nu poate admite ca cetățenii lui să constituie comitete pentru a ușura durerile răniților părților beligerante“, deși, pentru răniții turci au venit în ajutor.

Această măsură care urmărea, de fapt, a împiedica acțiunile de solidaritate frățească a românilor din cadrul statului Austro-Ungar cu cei din România, a fost întîmpinată cu o vie reacție de protest. Iudita Măcelaru, în numele Comitetului femeilor române din Sibiu îndată ce a primit ordinul de dizolvare, a adresat prefectului din Sibiu un protest spre a fi înaintat guvernului, la Budapesta. Referitor la necesitatea „neutralității“ — pretextul folosit de autorități pentru interzicerea ac-

² Idem, 26 mai/7 iunie 1877.

³ „Documente privind istoria României. Războiul pentru independență“, vol. IV, doc. 666.

⁴ I. Nistor, „Răsunetul războiului din 1877 în Bucovina și Basarabia“, Ed. Cultura Națională, Buc., 1927, p. 7.

tivității comitetelor — Iudita Măcelaru scrie „... după modesta-mi părere, nu faptul că cetățenii statului neutru înființează comitete pentru ajutorarea răniților oricărei părți beligerante, ci tocmai interzicerea constituirii unor astfel de comitete poate lovi principiul neutralității”⁵.

Deși interzisă activitatea comitetelor de ajutorare a răniților români, femeile, ca și ceilalți români, din numeroase localități transilvănene, bucovinene sau bănățene, au continuat cu ardoare să-și aducă contribuția materială și financiară în sprijinul ostașilor români. „Dacă nu ni se permite funcționarea comitetelor vor face colecte individuale. Acțiunea nu trebuie să sufere nici-o aminare, opera începută va fi dusă mai departe”, a fost răspunsul românilor din Sibiu. Prin activitatea lor, femeile având un rol important, deja în iulie 1877 aveau colectată suma de 2288 lei și 1245 florini, destinată ajutorării răniților români. Ziarul „România liberă” din București în numărul din 14 iulie 1877 apreciind această atitudine, concluziona „noi nu vom uita comunitatea de interese și dorim să luptăm pînă în fine pentru independența tuturor românilor”.

Nepermițându-li-se a activa în cadru organizat, în comitete, femeile dînd dovadă de neînfrînată hotărîre, au acționat prin inițiative personale. În sensul acesta se adresa și Haretia Stănescu din Brașov în „Apel către român (c) e”, în iunie 1877, arătînd că deși n-au putut înființa un comitet pentru ajutorarea soldaților români răniți „... femeile române din orice parte de loc să grăbească a contribui pe întrecute la alinarea durerilor acelor bravi frați ai noștri...”⁶.

Trebuie subliniat și documentele stau mărturie, că femeile hunedorene, neostoite, cu mare dragoste au inițiat diverse acțiuni în scopul realizării unei contribuții substanțiale în bani și obiecte, dorind să ajute și pe cel aflat în tranșee și pe cel aflat pe patul de spital, considerîndu-i a fi; părintele, soțul sau fiul iubit. În presa acelor zile întîlnim de multe ori relatări în legătură cu activitatea merituosă a femeilor din județul Hunedoara. Lista de subscripție cuprinzînd ofertele în bani și obiecte adunate de la femeile din Hațeg, pentru ostașii români răniți și pentru ușurarea suferințelor lor, a fost semnată de multe femei printre care și de Suzana Popovici și Lucreția Borha care s-au ocupat de colectare. „Gazeta Transilvaniei” făcea cunoscut că, în semn de apreciere pentru substanțialul ajutor pe care l-a primit din partea femeilor din Hațeg, președintele Societății de Cruce Roșie din România, Dimitrie Ghica, a adresat Susanei Popovici, o scrisoare: „Mă grăbesc a vă exprima viile mulțumirii ale Consiliului general și în particular recunoștința mea, pentru inițiativa ce ați luat de a veni în ajutorul acestei societăți chemată a mîngîia suferințele fraților și copiilor noștri căzuți pe cîmpul de război”⁷.

În același fel, pe „Lista de ofrande pentru soldații români răniți în bătălie cu turcii” — cum se intitula colecta făcută la Deva de Francisc Hossu Loghin — apar foarte multe nume de femei a căror activitate se va continua și în viitor punînd bazele Reuniunii Femeilor Române din Comitatul Hunedoara, în septembrie 1886. Amintesc astfel pe: Ecaterina Drăghici, Maria Moldovan, Ecaterina Olariu, etc. Ana Petco, fiica avo-

⁵ „Pagini din lupta poporului român pentru nidependență națională 1877—1878”, Ed. politică, 1967, p. 134.

⁶ „Gazeta Transilvaniei”, 10/12 iunie 1877.

⁷ Idem, 18/6 iulie 1877.

catului cu același nume, s-a ocupat de asemenea liste de subscripție la Deva, banii și materialele trimițându-le centrului de colectare din Sibiu⁸.

Aflăm din presă că și la Hunedoara femeile au răspuns apelurilor și, pe lângă donațiile în bani, au oferit și material sanitar⁹.

Acțiunile de donare și colectare au continuat pe întreaga perioadă a războiului, în mai 1878, constatînd încă o vie activitate. Astfel, femeile din Petrila în frunte cu Iuliana Nemesiu Gherasim au trimis o nouă listă cu colecte și obiecte¹⁰.

Principalelor centre de colectare a ofrandelor, Sibiul și Brașovul li s-au mai adăugat Deva, Hațeg și Hunedoara. Spre acestea se îndreptau ajutoarele provenite din localitățile urbane și rurale unde se centralizau, după care erau trimise Crucii Roșii din România.

În afara contribuției în bani, formă importantă de sprijinire a armatei române, femeile transilvănene și-au exprimat în diferite moduri adevărată încredere în cauza pentru care se purta lupta. Mă refer astfel la obiectele de îmbrăcăminte și materialul sanitar pe care l-au lucrat, cu toate că întîmpinau multe și mari greutăți din partea autorităților austro-ungare. „În Transilvania femeile române cu febrilitate lucră în toate părțile, fac scamă de bandaje pentru frații ce vor singera pentru cauza națională“, făcea cunoscut revista „Familia“ în iunie 1877. Au pregătit de exemplu, mii de metri de bandaje făcute din pînză țesută de femei la războaie moale, ca să aline durerea celui rănit.

Un titlu de mîndrie pentru femeile transilvănene e și acela că în iunie 1877, cînd din București a plecat convoiul ambulanțelor sanitare spre linia frontului, între ele se afla și ambulanța „Doamnelor române din Transilvania“, înzestrată cu tot ce era necesar de inimoasele femei din Brașov.

Multe rînduri s-ar mai putea scrie în continuare despre contribuția femeilor din Transilvania, la războiul pentru cucerirea independenței României, pentru că ele ca și femeile de pe întreg teritoriul țării au dovedit prin întreaga lor activitate, așa cum remarcă un contemporan, că „... românii au mame, fiice și surori cu inimi nobile și simțăminte patriotice“.

L'APPORT DES FEMMES DE TRANSYLVANIA À LA GUERRE POUR LA CONQUÊTE DE L'INDÉPENDANCE D'ÉTAT DE LA ROUMANIE

— Résumé —

L'article contient de précieuses données la contribution apportée par les femmes de Transylvanie à l'immense effort du peuple roumain pour conquérir l'indépendance d'État pendant la guerre des années 1877—1878.

⁸ „Telegraful român“, 16/28 iunie 1877.

⁹ „Telegraful român“, 16/28 iunie 1877.

¹⁰ „Gazeta Transilvaniei“, 20/8 dec. 1877.